

Posudek na bakalářskou práci Markéty Haiklové, *Lidská přirozenost u Benedicta de Spinozy*

(LS 2011)

Původní téma práce Markéty Haiklové (dále autorka) mělo být založeno na výkladu některých politických témat ze Spinozova *Teologicko-politického traktátu*. Redukce na téma bytostně metafyzické (kterému příliš neodpovídá název práce, což je residuum vývoje tématu) je výsledkem snahy vyjasnit některé hlubší problémy, na které autorka narazila při studiu Spinozovy politické filosofie.

Autorka v textu bakalářské práce velmi pečlivě představuje jeden interpretační problém spojený se Spinozovým paralelismem modů: jak je možné hovořit o nesmrtelné části lidské mysli, pokud při smrti člověka hovoříme o zániku (či formální proměně) lidského těla. Autorka pečlivě vysvětluje všechny předpoklady potřebné k pochopení a představení tohoto problému. V závěru pak načrtává dvě možná řešení, ze kterých preferuje zachování věčnosti lidské mysli i lidského těla avšak jakožto obsažených v attributech Boha (str. 33). Je si vědoma mezí a problémů svého závěru (s. 34), a proto jej i označuje za pouhé „nakročení správným směrem.“

Práci pokládám za velmi pečlivě vystavěnou, prokazující hluboký zájem o Spinozův text. Zároveň se jedná z velké části o důkaz autorčiny schopnosti samostatně pracovat se zvoleným tématem. Jakožto vedoucí práce mám k textu dvě obecné připomínky. První se týká sekundární literatury. Ačkoli autorka v bibliografickém seznamu uvádí pět základních interpretací Spinozovy filosofie, v textu své bakalářské práce žádnou z nich necituje a v celém textu není patrná ani inspirace sekundární literaturou. Druhá připomínka se pak vztahuje k autorčině neochotě či obavě Spinozův text interpretovat a vysvětlovat.

Autorka je vůči Spinozově textu až přehnaně opatrná a dokonce se zdá, že vlastní interpretaci považuje za něco nepatřičného (viz str. 8). Jednotlivé Spinozovy teze tak nejsou vykládány ani odůvodňovány (čtenáři není vysvětleno, proč by měl dané teze přijmout a co znamenají), autorka se spíše omezuje na jejich parafráze (viz již na str. 7 u 1p3, nebo na str. 8 u 1d6 atd.).¹ Do krajnosti je tento princip doveden u „výkladu“ svobody na str. 9-10, kde autorka nijak nevysvětluje velmi specifický pojem svobody substance jakožto činění pouze toho, co odpovídá přirozenosti substance. Toto užití pojmu svobody je přitom zcela nesamozřejmé a zasluhovalo by si vlastní výklad. Stejně tak enigmatické je popsání dvou modů a jejich vztahu k substanci na str. 11 (včetně dalšího syntaktického pochybení). Dále např. na str. 17 není z textu práce jasné, proč je potřeba hovořit o adekvátním poznání Boha. Domnívám se, že kdyby autorka Spinozův výklad interpretovala a zaujala od něj kritický odstup, předložila by také argumentaci, která by byla pro čtenáře přehlednější.

¹ Z toho také plynou občasné syntaktické problémy, jako např. po citaci 1a2 na str. 8.

Na dvou místech práce bych doporučil zvážit úpravu argumentace. Při výkladu vztahu „být v“ a substance jakožto příčiny sebe sama (s. 7-8) autorka ponechává samotný pojem příčiny zcela mimo vlastní argumentaci. Přitom se domnívám, že třeba axiom 3 z první knihy by mohl ve výkladu pomoci (zejm. k výkladu důkazu tvrzení 7).

Na str. 13 používá autorka neplatný argument; v prvním odstavci tvrdí, že jelikož „je lidská mysl částí nekonečného Božího rozumu, bude poznání toho, co nastalo v těle, i v lidské mysli“. To však neplatí, jelikož lidská a božská mysl nejsou koextenzivní, ale – jak se říká v citaci – lidská mysl je *částí* mysli Boží. Tezi je třeba specifikovat minimálně tím, že se jedná o tělo, které je předmětem ideje konstituující danou mysl; i tak však Spinoza ponechává jistý prostor pro otázky, když hovoří o částečném či neadekvátním uchopování ideje lidskou myslí (důsledek 2p11).

Jak jsem již uvedl výše, práci pokládám i přes výše uvedené připomínky za pečlivě napsanou, prokazující schopnost samostatně pracovat se zvoleným filosofickým problémem. Vzhledem k dvěma hlavním (byť poměrně obecným) námitkám uvedeným výše navrhuji hodnotit práci jakožto **velmi dobrou**.

Jakub Jirsa, vedoucí práce

20. 5. 2011